

ייִדישע טיפאָגראַפֿיע

רעטאָ קראָמער

Old Yiddish
Oxford School of Rare Jewish Languages
1st March 2023

1

Table of Contents

- Hebrew
- Jewish languages
- manuscripts
- moveable-type printing press
- Linotype machine
- modern Hebrew

2

Hebrew

3

DAS
BUCH DER SCHRIFT
ENTHALTEND DIE
SCHRIFTZEICHEN UND ALPHABETE
ALLER ZEITEN UND ALLER VÖLKER
DES
ERDKREISES

ZUSAMMENGESTELLT UND ERLÄUTERT

VON

CARL FAULMANN

PROFESSOR DER STEINDRUCKKUNDE, MITGLIED DER K. U. STAATSDRUCKEREI-VERWALTUNG U. A. VERLEHNER-UND VERLAGER DER
STENOGRAPHIE, BISTEN DER KÖNIGLICHEN BAYERISCHEN VERORDNUNGS-UND VERWALTUNGS-VEREINIGUNG DER
VERLEHNER-UND VERLAGER DER WISSENSCHAFTLICHEN

ZWEITE VERMEHRTE UND VERBESSERTERTE AUFLAGE

WIEN 1880

DRUCK UND VERLAG DER K. U. K. KAISERLICH-KÖNIGLICHEN HOF- UND STAATSDRUCKEREI

4

JEWISH LANGUAGES

Search...

Donate or volunteer | Home | Merch | Join our email list

- Home
- Languages
- Events/Lectures
- Exhibits
- Resources
- About Us

Jewish Languages

This page features 30 languages spoken and signed by Jews in diverse eras and locations around the Jewish Diaspora. Click on a language, and you will find information about its history, distinctive linguistic features, literature, and current status. For some languages, we also offer a dictionary of the language or of distinctively Jewish words used within the language. See our [FAQ](#) for a discussion of how many Jewish languages there are and other common questions. And see [statistics](#) regarding the vitality and endangerment of long-standing Jewish languages.

Algerian Jewish Sign Language

Judeo-Arabic

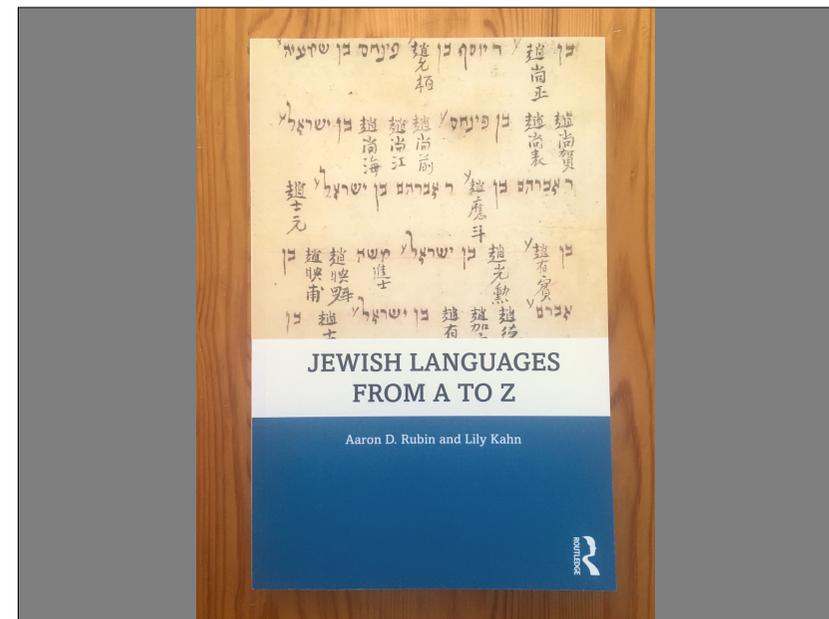

Jewish Aramaic

Judeo-Amazigh (Berber)

9

10

11

HEBRÄISCHE QUADRATSCHRIFT.

Name	Zeichen	Final	Wert	Ziffer	Name	Zeichen	Final	Wert	Ziffer
<i>Aleph</i>	א		'a	1	<i>Lamed</i>	ל		l	30
<i>Beth</i>	ב		b, v	2	<i>Mem</i>	מ	ם	m	40
<i>Gimel</i>	ג		g, 7	3	<i>Nun</i>	נ	ן	n	50
<i>Daleth</i>	ד		d, ð	4	<i>Sameχ</i>	ס		s	60
<i>He</i>	ה		h	5	<i>'Ain</i>	ע		ʕ	70
<i>Waw</i>	ו		w	6	<i>Pe</i>	פ	ף	p, f	80
<i>Zain</i>	ז		z	7	<i>Šade</i>	צ		ʃ	90
<i>Kheth</i>	ח		χ	8	<i>Qoph</i>	ק		q	100
<i>Tet</i>	ט		t	9	<i>Reš</i>	ר		r	200
<i>Yod</i>	י		y	10	<i>Šin</i>	ש		ʃ, ʒ	300
<i>Kaph</i>	כ	ך	k, ʕ	20	<i>Taw</i>	ת		t, ʔ	400

12

RASCHI.

Zeichen	Wert	Zeichen	Finale	Wert	Zeichen	Finale	Wert	Zeichen	Wert
א	'a	ז		z	מ	ם	m	ק	q
ב	b, v	ח		χ	נ	ן	n	ר	r
ג	g, γ	ט		t	ס		s	ש	š
ד	d, δ	י		y	צ		z	ת	t, θ
ה	h	כ	ך	k, χ	פ	ף	p, f		
ו	w	ל		l	ק	ק	q		

Während für die heiligen Bücher und für die Synagogenrollen die Quadratschrift als heilige Schrift in sorgfältiger Ausführung zur Anwendung kam, wendeten die Juden schon in früher Zeit neben derselben eine cursive Form an, welche sich in verschiedenen Ländern eigenthümlich

gestaltete; man unterscheidet die spanisch-levantinische, die italienische (Raschi) und die deutsche. Die Raschi wird auch in Deutschland, besonders zu hebräischen Texten verwendet, während die „Weiberdeutsch“ genannte Schrift für deutsche Wörter auch in Raschitexten gebraucht wird.

13

DEUTSCH-HEBRÄISCH (WEIBERDEUTSCH).

Zeichen	Wert	Zeichen	Finale	Wert	Zeichen	Finale	Wert	Zeichen	Finale	Wert
א	a	י		v, u, o	ס	ף	כ	ח	ך	f, pf
ב	b	ז		w	ל	ן	מ	ק	ך	ts
ג	v, f	ח		z	נ	ן	n	ר	ך	kk, q
ד	g	ט		χ	ס		s	ש	ך	r
ה	d	י		t	צ		z	ת	ך	s, š
ו	h	כ	ך	i, y, ē	פ	ף	p	ק	ך	t
		ל		k	ק	ק	q	ר	ך	tt

Die übrigen Vokale sind: א au, ן ei, ן eu, ן e, ן ö, ן ü. Auch in deutscher Sprache wird von rechts nach links geschrieben.

14

Moveable-type printing press

15

16

Typeface (font family)

- Hebrew (אלף-בית)
- Rashi (רש"י אותיות)
- Vaybershrift (ווייבערשריפֿט) or Mashket (מאַשקעט)

17

Rashi

אבגדהוזהטיכךלמם
נוסעפפןלזקרשת

18

Vaybershrift or Mashket

אבגדהוזהטיכךלמם
נוסעפפןלזקרשת

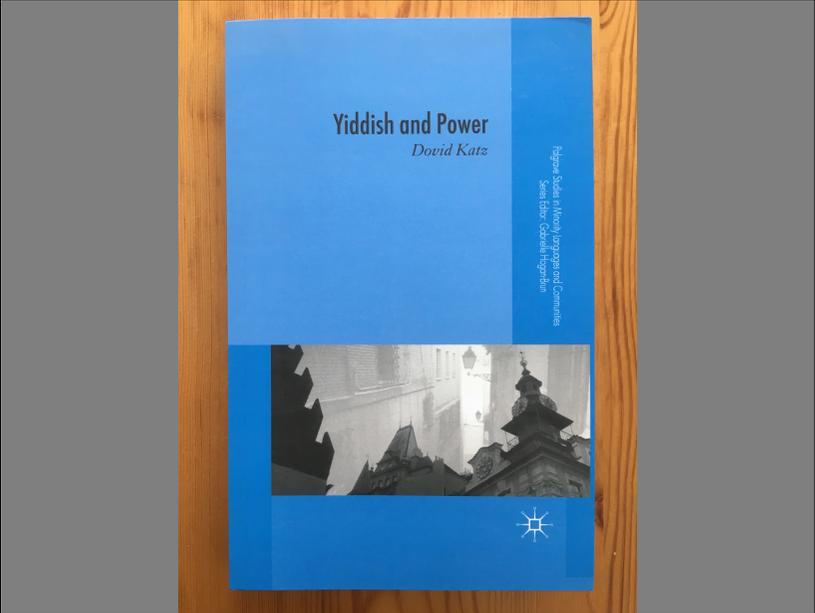
19

אבגדהוזהטיכךלמם
נוסעפפןלזקרשת
אבגדהוזהטיכךלמם
נוסעפפןלזקרשת

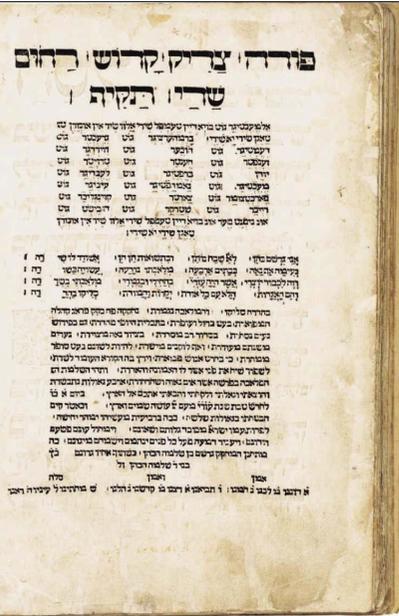
20

21

22

23

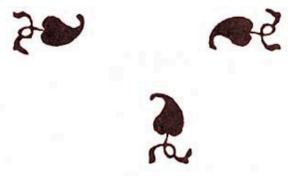
24

בראשית

א (דען) ער האט דר שאַלן געט. דיא הייל אוב דיא ערד : אַרְקַחַם מִדְּבַר
 אוב דיא ערד וואט וואשט אוב אַלֵר אוב יונשטערנוש
 און אן נייכט ריש אב נרונדט אוב (ווגר) נעטש שוועבט און אן נייכט
 דער וואטרן : אוב ער שפראך געט עש זאל זיין איכט אוב עש וואר
 איכט : אוב ער יאך געט רש איכט דש עש ניאט וואש אוב ער
 וואכט שידן געט צווישן דעם איכט אוב צווישן דער יונשטערנוש :
 אוב ער רופט געט צום איכט טיין אוב צו דער יונשטערנוש האט
 ער נרופט באכט אוב עש וואר אבבט אוב עש וואר ווארן
 (טאן אייגער) : אוב ער שפראך געט עש
 זאל זיין איין איש שפרייטונג אין (צווישן) דער וואטרן אוב זאל וואכן
 שידן צווישן וואטרן צו וואטרן : אוב ער וואכט געט דיא איש
 שפרייטונג אוב ער וואכט אונדער שידן צווישן דען וואטרן דיא צון
 אונטן צור איש שפרייטונג אוב צווישן דען וואטרן דיא צון אונטן צור
 איש שפרייטונג אוב עש וואר אלס : אוב ער רופט געט צו דער זוש
 שפרייטונג וואר אוב עש וואר אבבט אוב עש וואר גערן טיין דער
 אוב ער שפראך געט זאל זיין זיך
 זאלן דיא וואטרן צון אונטן דעם הייל צור עטאל אייגער אוב זאל זאל
 ווערן נעגנדי טרוקניש אוב עש וואר זאלן : אוב ער רופט געט
 צור טרוקניש ערד אוב צו זאלאנגן דער וואטרן ער האט נרופט וואר
 אוב ער יאך געט רש עש ניאט וואש : אוב ער שפראך געט זאל
 ניאטן דיא ערד ניאט אוב קרייט רש דיא וואכט זען : און ביים דער
 וואכט וואכער וויכט צו (זיגן זאל) דש זיין זאלן אין אים און דיא
 ערד אוב עש וואר זאלן : אוב זאל זיך איש דיא ערד ניאט אוב קרייט
 רש וואכט זען זאלן צו זיגן זאלן אוב ביים וואכער וויכט
 רש זיין A 1

בבא דאנטווא

היישט רש בוך איין הושש נן
 טרעכט • זון קענט וואל
 אליה בחורש נן
 וועלט :
 איז ווארן
 נדרוקט
 צו
 איינזא אין דער שטאט • אוב
 אַלְיָה הַמִּיחֲבֵר אִיז גַאָיך
 רש פרט :

בראשית

א (דען) ער האט דר שאַלן געט. דיא הייל אוב דיא ערד : אַרְקַחַם מִדְּבַר
 אוב דיא ערד וואט וואשט אוב אַלֵר אוב יונשטערנוש
 און אן נייכט ריש אב נרונדט אוב (ווגר) נעטש שוועבט און אן נייכט
 דער וואטרן : אוב ער שפראך געט עש זאל זיין איכט אוב עש וואר
 איכט : אוב ער יאך געט רש איכט דש עש ניאט וואש אוב ער
 וואכט שידן געט צווישן דעם איכט אוב צווישן דער יונשטערנוש :
 אוב ער רופט געט צום איכט טיין אוב צו דער יונשטערנוש האט
 ער נרופט באכט אוב עש וואר אבבט אוב עש וואר ווארן
 (טאן אייגער) : אוב ער שפראך געט עש
 זאל זיין איין איש שפרייטונג אין (צווישן) דער וואטרן אוב זאל וואכן
 שידן צווישן וואטרן צו וואטרן : אוב ער וואכט געט דיא איש
 שפרייטונג אוב ער וואכט אונדער שידן צווישן דען וואטרן דיא צון
 אונטן צור איש שפרייטונג אוב צווישן דען וואטרן דיא צון אונטן צור
 איש שפרייטונג אוב עש וואר אלס : אוב ער רופט געט צו דער זוש
 שפרייטונג וואר אוב עש וואר אבבט אוב עש וואר גערן טיין דער
 אוב ער שפראך געט זאל זיין זיך
 זאלן דיא וואטרן צון אונטן דעם הייל צור עטאל אייגער אוב זאל זאל
 ווערן נעגנדי טרוקניש אוב עש וואר זאלן : אוב ער רופט געט
 צור טרוקניש ערד אוב צו זאלאנגן דער וואטרן ער האט נרופט וואר
 אוב ער יאך געט רש עש ניאט וואש : אוב ער שפראך געט זאל
 ניאטן דיא ערד ניאט אוב קרייט רש דיא וואכט זען : און ביים דער
 וואכט וואכער וויכט צו (זיגן זאל) דש זיין זאלן אין אים און דיא
 ערד אוב עש וואר זאלן : אוב זאל זיך איש דיא ערד ניאט אוב קרייט
 רש וואכט זען זאלן צו זיגן זאלן אוב ביים וואכער וויכט
 רש זיין A 1

Linotype machine

29

Modern Hebrew

30

עברית חדשה

- אשכנזישע גראמאטיק
- ספֿרדישע הברה
- יידישע טיפאגראפיע

[פונקט אין צייט פֿאַר פורים אָדער מיט אַ קערל פֿון זאַלץ]

31

AV Preservation by
reto.ch

Sandrainstrasse 3
3007 Bern
Switzerland

reto.ch
info@reto.ch

32